

Hướng dẫn học sinh xây dựng tập san trong dạy học môn Lịch sử và Địa lí

1. Thực trạng trước khi thực hiện sáng kiến

Việc xây dựng tập san trong dạy học bộ môn là một lựa chọn phù hợp với xu hướng đổi mới giáo dục, giúp học sinh phát triển các năng lực cần thiết trong thời đại kinh tế tri thức, như năng lực tự học, năng lực giải quyết vấn đề, năng lực sáng tạo mang lại nhiều lợi ích cho cả học sinh và giáo viên, góp phần nâng cao chất lượng dạy và học môn Lịch sử và Địa lí ở trường Trung học cơ sở... Bên cạnh đó, còn đáp ứng nhu cầu chuyển đổi số trong giáo dục, giúp giáo viên và học sinh linh hoạt hơn trong phương pháp dạy và học, học ở mọi lúc, mọi nơi, học trên mọi phương diện thông tin, đồng thời đóng góp một phần vào kho học liệu số của trường... Từ những lý do đó, tôi đã xây dựng đề tài: **“Hướng dẫn học sinh xây dựng tập san trong dạy học môn Lịch sử và Địa lí ở Trường Trung học cơ sở”**. Những vấn đề mà tôi trình bày trong đề tài, có thể chưa phải là giải pháp tối ưu nhưng cũng hy vọng nó góp một phần nhỏ vào quá trình đổi mới phương pháp dạy học theo hướng tích cực nói riêng và đổi mới chương trình giáo dục phổ thông nói chung.

2. Nội dung thực hiện

Tập san là gì? Tập san hay còn gọi là tạp chí, là một ấn phẩm định kỳ thường xuất bản theo chu kỳ nhất định (tháng, quý, năm...). Nó thường chứa đựng nhiều bài viết, hình ảnh và các nội dung khác nhau về một hoặc nhiều chủ đề. Khác với sách, tập san không có một cốt truyện xuyên suốt mà tập hợp nhiều bài viết độc lập.

2.1. Mục tiêu của đề tài

Xây dựng tập san trong dạy học môn Lịch sử và Địa lí nhằm nâng cao chất lượng dạy và học, đáp ứng được yêu cầu đổi mới của chương trình Giáo dục Phổ thông 2018, đáp ứng yêu cầu của xã hội hiện đại, khắc phục nền giáo dục truyền thống nặng về lý thuyết, truyền thụ kiến thức một chiều.

Giúp giáo viên đánh giá được năng lực của học sinh một cách toàn diện hơn, Tạo hứng thú và động lực học tập cho học sinh, Góp phần đổi mới phương pháp dạy học, tăng cường tính thực hành, linh hoạt trong hình thức tổ chức dạy học theo hướng phát triển phẩm chất, năng lực.

Phát triển kỹ năng mềm một cách toàn diện cho học sinh:

Kỹ năng viết, biên tập và thuyết trình: Việc làm tập san giúp học sinh rèn luyện kỹ năng viết văn, biên tập, chỉnh sửa nội dung, trình bày, thuyết trình

Kỹ năng làm việc nhóm: Học sinh học cách phối hợp, phân công công việc, lắng nghe, chia sẻ và tôn trọng ý kiến của nhau, tự đánh giá năng lực của nhau.

Kỹ năng sáng tạo và tư duy: Học sinh được khuyến khích sáng tạo nội dung, hình thức trình bày, thể hiện cá tính riêng

Kỹ năng tìm kiếm và xử lý thông tin: Để làm tập san, học sinh cần tìm kiếm, chọn lọc và xử lý thông tin một cách chính xác.

Phát triển năng lực ứng dụng ứng dụng công nghệ thông tin cho học sinh. Việc sử dụng các công cụ, phần mềm, nền tảng trực tuyến để hỗ trợ các hoạt động học tập giúp đẩy nhanh và lan rộng quá trình chuyển đổi số trong hoạt động giáo dục của nhà trường nói riêng và của Quận, Thành phố, của Ngành giáo dục nói chung.

Bên cạnh đó, còn góp phần tạo sân chơi lành mạnh và bổ ích cho học sinh. Tập san là nơi để học sinh thể hiện tài năng, đam mê, sở thích của mình. Tạo sự gắn kết giữa học sinh với học sinh và giữa học sinh với giáo viên, Góp phần xây dựng môi trường học đường thân thiện, tích cực, góp phần xây dựng ngôi trường hạnh phúc.

Ngoài ra, tập san còn là nơi lưu giữ những thông tin, hình ảnh, câu chuyện về lịch sử, văn hóa của địa phương, đất nước, góp phần bảo tồn và phát huy những giá trị truyền thống, nâng cao ý thức về cội nguồn. Quá trình tìm hiểu và xây dựng tập san giúp học sinh hiểu rõ hơn về lịch sử, văn hóa của dân tộc, từ đó nâng cao ý thức về cội nguồn và lòng tự hào dân tộc.

2.2 Cách thức thực hiện

Bước 1: Xác định mục đích và chọn nội dung (chủ đề) tập san:

Xác định mục đích

Tập san trong môn Lịch sử và Địa lí được làm ra để làm gì? học sinh thay đổi phương pháp học tập của mình, có cơ hội chia sẻ kiến thức, cùng nhau thể hiện sự sáng tạo, là nơi học sinh có thể tổng hợp, hệ thống hóa và trình bày những kiến thức đã học hoặc chưa học về lịch sử và địa lý. Quá trình nghiên cứu, sưu tầm và biên tập tài liệu giúp học sinh đào sâu kiến thức, mở rộng hiểu biết về các sự kiện lịch sử, địa danh, văn hóa, xã hội. đồng thời phát triển các kỹ năng mềm.

Tập san làm ra để phục đối tượng độc giả là học sinh, giáo viên và phụ huynh

Lựa chọn nội dung

Chọn một nội dung phải phù hợp với mục đích, chương trình giáo dục, phù hợp với lứa tuổi. Đặc biệt phải mang tính thời, trọng tâm của kiến thức và phải có tính giáo dục.

Ví dụ: Chương sách giáo khoa Lịch sử và Địa lí 8, trong phần Địa lí thì chủ đề: **“Khí hậu Việt Nam”** là một chủ đề rất hay và cũng là trọng tâm kiến thức các em cần phải nắm vững chắc, là nền tảng cơ bản để các em học địa lí vùng ở nước ta. Đồng thời khi nắm vững được kiến thức về khí hậu các em sẽ nắm được các quy luật địa lí diễn ra hàng ngày trong cuộc sống, sự ảnh hưởng của khí hậu đối với các điều kiện tự nhiên khác, đối với các hoạt động kinh tế - xã hội và ngược lại. Chính vì vậy học sinh có thể chọn chủ đề “Khí hậu Việt Nam” để xây dựng thành tập san.

Hình 1: Tập san chủ đề “Khí hậu Việt Nam” Nhóm 4 – Lớp 8/2

Hay ở phần Lịch sử 8, chủ đề: **“Kinh tế, văn hóa và tôn giáo ở Đại Việt trong các thế kỉ XVI – XVIII”** rất hay, học sinh cần phải biết rõ và sâu về Lịch sử Việt Nam trong giai đoạn đó. Vì thế học sinh xây dựng tập san cho chủ đề này.

Hình 2: Tập san chủ đề “Kinh tế, văn hóa và tôn giáo ở Đại Việt trong các thế kỉ XVI – XVIII” Nhóm 3 – Lớp 8/3

Bên cạnh việc chú trọng vào kiến thức trọng tâm, những nội dung hay mang tính thời sự, mang tính giáo dục...những bài thực hành có lượng kiến thức nhiều học sinh làm tập san để các em có thể chủ động thời gian học của mình, các em cũng có thể học mọi lúc, mọi nơi, đồng thời tìm hiểu nội dung bài học trên mọi tư liệu như sách, báo, internet...

Bước 2: Hướng dẫn học sinh phân công nhiệm vụ và lên lịch trình

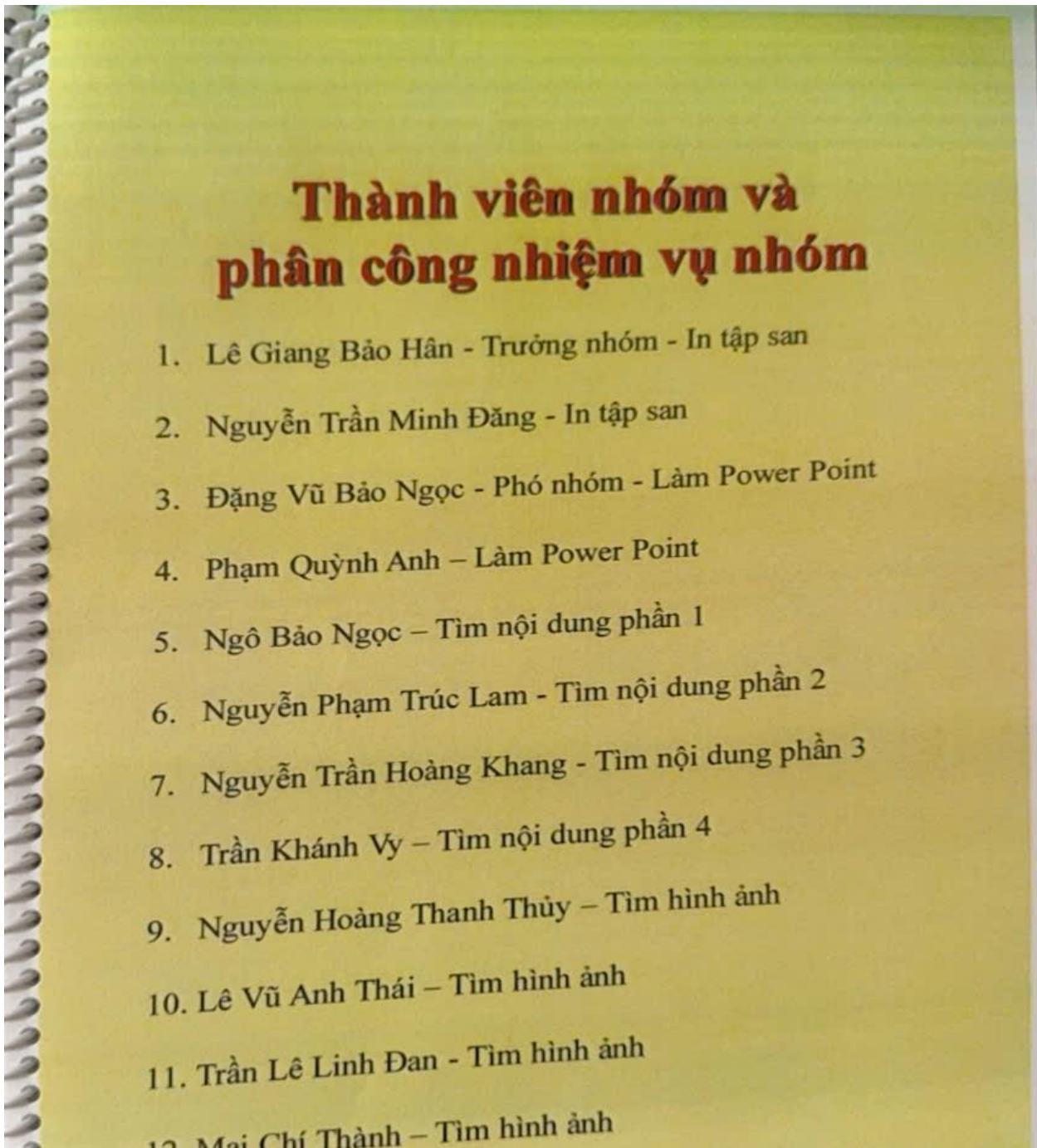
Phân công nhiệm vụ

Chia học sinh lớp thành các nhóm nhỏ, mỗi nhóm đảm nhận phần việc của mình.

Cụ thể: học sinh chia lớp thành 4 nhóm, các nhóm lựa chọn chủ đề mình yêu thích để xây dựng tập san.

Các nhóm nhận nhiệm vụ xong, học sinh chọn ra nhóm trưởng và phân công vai trò cụ thể cho từng thành viên trong nhóm.

Ví dụ: Đây là bảng phân công của một số nhóm đã làm.

Hình 3: Phân công nhiệm vụ của nhóm 1 – Lớp 7/3

Họ và tên	Đánh Giá	Công Việc
1.Lê Đức Trí	★★★★★ ★★★★★	Tìm ý (2)
2.Hoàng Gia Khánh	★★★★★ ★★★	Tìm ý (1)
3.Hoàng Gia Trường	★★★★★ ★★★	Tìm ảnh (1)
4.Nguyễn Hoàng Phú	★★★★★ ★★★★★	Tìm ảnh (2)
5.Hoàng Long Hải	★★★★★ ★★★	Tìm ý (2)
6.Trần Nguyễn Giang Nguyên	★★★★★ ★★★★★	Trang trí
7.Vũ Hồng Cẩm Tú	★★★★★ ★★★★★	Làm canva
8.Nguyễn Châu Đăng Khoa	★★★★★ ★★★★★	Tìm ảnh, ý (4)
9.Nguyễn Ngọc Hải Anh	★★★★★ ★★★★★	Trang trí
10.Phạm Thanh Bình	★★★★★ ★★★	Tìm ảnh, ý (3)

Hình 4: Phân công nhiệm vụ của nhóm 3 – lớp 7/3

Lên lịch trình hoàn thành công việc

Thời gian hoàn thành tập san là 3 tuần, tuần thứ 4 các nhóm thuyết trình và trưng bày sản phẩm của mình trước lớp. (lưu ý thời gian tùy thuộc vào thời điểm nên có giao động)

Học sinh đặt ra các mốc thời gian, kiểm tra tiến độ để đảm bảo tập san ra mắt đúng hạn.

Học sinh xác định thời gian hoàn thành từng giai đoạn:

Luôn bám sát kế hoạch và thời gian đã đề ra.

Giai đoạn 1: Thu thập thông tin và xây dựng nội dung

Thời gian thực hiện tuần thứ nhất

Thu thập thông tin

Học sinh tìm kiếm thông tin, hình ảnh, tài liệu liên quan đến chủ đề từ các nguồn: sách, báo, internet, thư viện...

Viết bài

Các thành viên viết bài theo nội dung đã được phân công.

Bài viết cần đảm bảo tính chính xác, khách quan và hấp dẫn.

Khuyến khích sự sáng tạo và thể hiện cá tính riêng.

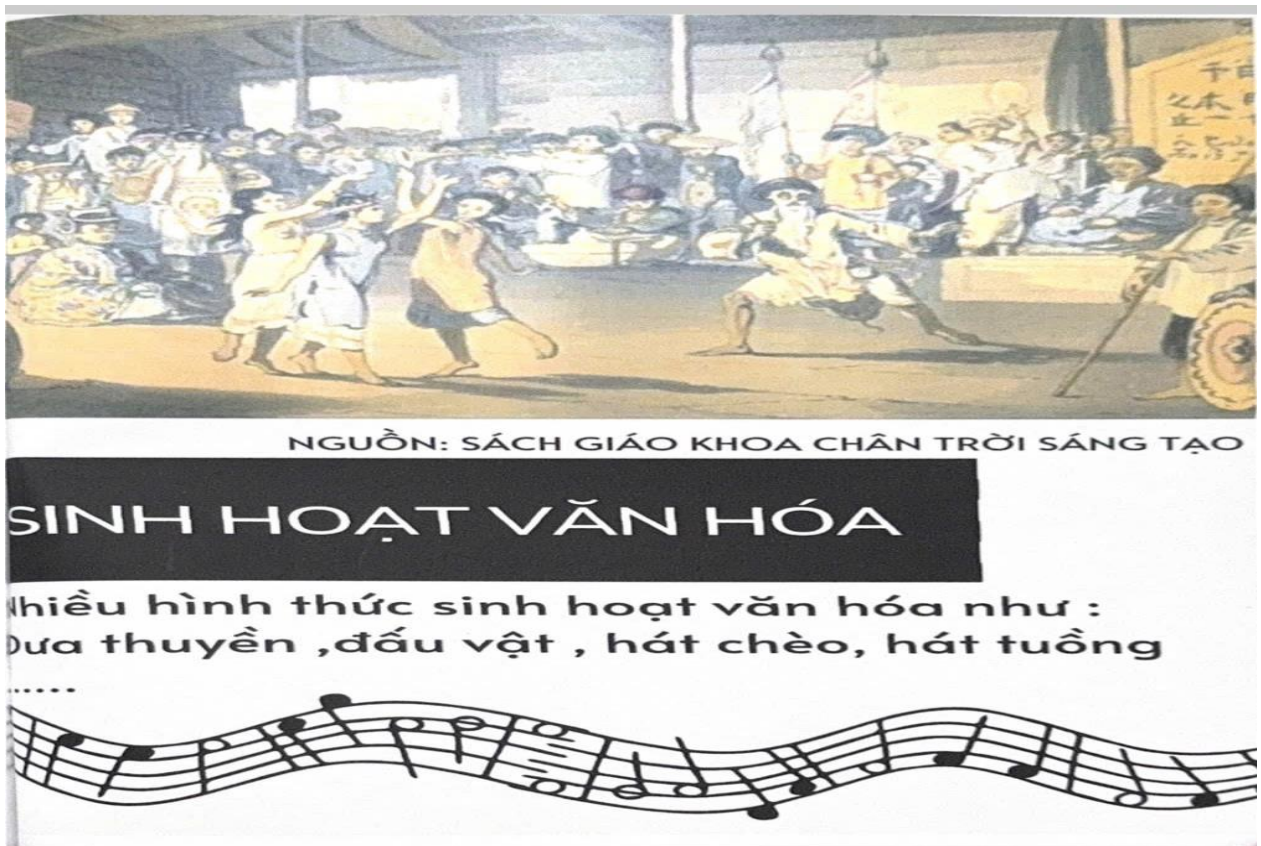
Sưu tầm hình ảnh

Sưu tầm hoặc chụp những hình ảnh đẹp, phù hợp với nội dung.

Chú ý đến chất lượng hình ảnh phải rõ, sắc nét và bản quyền của hình ảnh, hình ảnh phải có chú thích nguồn lấy từ đâu rõ ràng.

Bài viết đến đâu có hình ảnh minh họa đến đó thì cuốn tập san sẽ phong phú, đa dạng và lôi cuốn người đọc hơn.

Ví dụ:

Hình 5: Hình ảnh có trích dẫn nguồn (bài nhóm 2 – lớp 8/2)

MỘT SƠ HÌNH ẢNH GIÀNH ĐỘC LẬP TÁCH KHỎI KHỐI LIÊN HIỆP ANH VÀ THÀNH LẬP NƯỚC CỘNG HÒA NAM PHI

nguồn: https://hoatieu.vn/hoc-tap/gianh-doc-lap-tach-khoi-khoi-lien-hiep-anh-va-thanh-lap-nuoc-cong-hoa-nam-phi-219145#mctoc_1gp7k560msu

Người dân Nam Phi được sự đô hộ, thống trị của thực dân Anh

Sự đàn áp tàn bạo của người da trắng với người da đen trong chủ nghĩa phân biệt chủng tộc Apacthai

nguồn: https://hoatieu.vn/hoc-tap/gianh-doc-lap-tach-khoi-khoi-lien-hiep-anh-va-thanh-lap-nuoc-cong-hoa-nam-phi-219145#mctoc_1gp7k560msu

cùng nguồn với hai ảnh trên

Cuộc biểu tình đấu tranh chống chủ nghĩa Apacthai Nam Phi

Hình 6: Hình ảnh có trích dẫn nguồn (bài nhóm 3 – lớp 7/3)

Giai đoạn 2: Thiết kế nội dung

Thời gian thực hiện: tuần thứ 2 và tuần thứ 3.

Hướng dẫn học sinh thiết kế

Lên ý tưởng về bố cục tổng thể của tập san: bố cục phải rõ ràng 3 phần: phần 1 là lời mở đầu, phần 2 là trình bày nội dung của chủ đề, phần 3 là kết luận và lời cảm ơn.

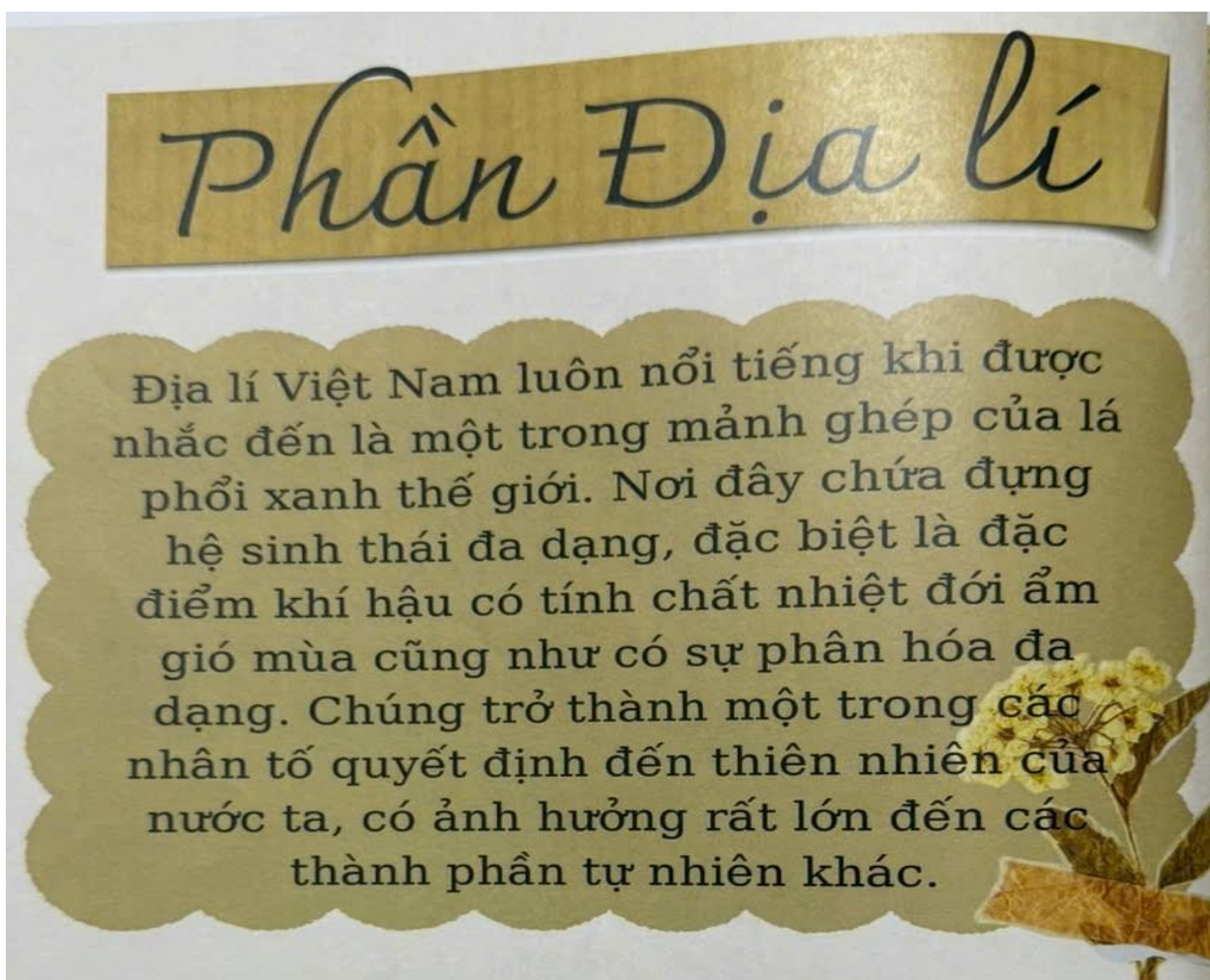
Lời ngỏ là phần rất quan trọng, phải thể hiện được mục đích của tập san, trình bày nội dung phải rõ ràng từng phần và lời cảm ơn đến những người đã hướng dẫn và hỗ trợ.

Phân chia các trang, sắp xếp nội dung và hình ảnh một cách hợp lý, logic.

Sử dụng các phần mềm thiết kế (Canva, Photoshop, PowerPoint ...) để trình bày nội dung.

Chú ý đến việc lựa chọn font chữ, size chữ, căn lề, màu sắc, hình ảnh sao cho hài hòa và bắt mắt.

Ví dụ: Lời ngỏ của lớp 8/2 (nhóm 3) – Chủ đề: “**Khí hậu Việt Nam**”. Học sinh giới thiệu ngắn gọn nhưng cũng thể hiện được chủ đề muốn nói trong tập san.

Hình 7: Lời ngỏ của bài nhóm 4 – lớp 8/2

Phần nội dung thì các nhóm trình bày rất rõ ràng từng phần và cũng rất sáng tạo, lấy được hình ảnh minh họa thực tế minh họa sinh động, thú vị. Qua tìm hiểu các tài liệu các

em nắm chắc kiến thức, tổng hợp kiến thức một cách trọng tập nhưng vẫn mở rộng được cận kề vấn đề...

Cụ thể:

2. Tính chất gió mùa

Việt Nam chịu ảnh hưởng của các khối khí hoạt động theo mùa, với hai mùa gió chính là gió mùa mùa đông và gió mùa mùa hạ. Điều này tạo nên sự phân mùa khí hậu rõ rệt: miền Bắc có mùa đông lạnh khô và mùa hạ nóng ẩm, miền Nam có hai mùa mưa và khô rõ rệt, miền Trung có mùa mưa lệch về mùa thu đông.

Gió mùa mùa đông:

Việt Nam nằm trong phạm vi hoạt động của Tín phong bán cầu Bắc. Mặt khác, nước ta còn chịu ảnh hưởng mạnh mẽ của các khối khí hoạt động theo mùa. Miền Bắc chịu ảnh hưởng của khối khí lạnh từ phía Bắc di chuyển xuống nước ta tạo nên một mùa đông lạnh

-Thời gian hoạt động: từ tháng 11 đến tháng 4 năm sau.

Hướng gió: Đông Bắc

-Tính chất:

- Miền Bắc
- + Nửa đầu mùa đông: thời tiết lạnh khô
- + Nửa sau mùa đông: lạnh ẩm, mưa phùn
- + Miền núi cao xuất hiện sương giá, sương muối, sương mù và băng tuyết
- Miền Nam: khô

Gió thổi mạnh và mưa trong gió mùa mùa đông

Hình 8: Trích một phần nội dung bài nhóm 4 – lớp 8/2

Ví dụ: Lời cảm ơn đến những người đã hướng dẫn và hỗ trợ, các em làm cũng rất có tâm và giàu tình cảm.

**Cảm ơn thầy cô và các bạn đã đọc
tập san của nhóm em!**

Tập san của nhóm em tuy không được hoàn hảo và sáng tạo được như nhóm khác... Nhưng đó là cả tâm huyết của nhóm em <33

Bài học mà cô đã dạy cho nhóm em giống như khoáng sản quý báu vì nó vô cùng giá trị. Nhóm em rất biết ơn cô vì đã truyền đạt tình yêu môn Địa Lý cho em.

16

Hình 9: Bài nhóm 3 – Lớp 8/2

Học sinh Kiểm tra và chỉnh sửa

Kiểm tra kỹ lưỡng nội dung và hình thức của tập san.

Chỉnh sửa lỗi chính tả, ngữ pháp, đảm bảo tính thống nhất và hoàn chỉnh.

Giai đoạn 3: In ấn và phát hành

Thời gian tuần thứ 4

In ấn: Học sinh lên dự trù kinh phí in, sau đó chia đều cho các thành viên trong nhóm để đóng góp, nhóm trưởng thu kinh phí và chịu trách nhiệm đi in.

Phát hành tập san: Các nhóm thuyết trình tập san của mình tại lớp, sau đó nhận xét chéo nhau giữa các nhóm nhằm học hỏi, rút kinh nghiệm lẫn nhau.

Hình 10: Thuyết trình tập san của nhóm 1 – lớp 8/3

Hình 11: Thuyết trình tập san của nhóm 1 – lớp 8/3

Phát hành tập san đến đối tượng độc giả đã xác định:

Tổ chức buổi ra mắt tập san: sau khi các nhóm nộp đủ tập san, cho trưng bày ở Thư viện trường để học sinh các khối lớp và giáo viên đọc tham khảo...

Đánh giá, khen thưởng và rút kinh nghiệm

Xây dựng tiêu chí đánh giá

Đánh giá tập san dựa trên các tiêu chí: nội dung, hình thức, tính sáng tạo, tinh thần làm việc nhóm, thời gian hoàn thành nhiệm vụ.

Công bố tiêu chí đánh giá rõ ràng để học sinh nắm được nhằm tạo nên sự khách quan và công bằng khi nhận xét, đánh giá.

Cụ thể: Tiêu chí đánh giá.

Tiêu chí	(trên 9.0-10 điểm)	(8.0 – 9.0 điểm)	(6.5 – dưới 8.0 điểm)	(5 - 6.4 điểm)	(dưới 5.0 điểm)
Nội dung	<ul style="list-style-type: none"> - Nội dung phong phú, đa dạng, phù hợp với chủ đề. - Thông tin chính xác, cập nhật, có giá trị. - Văn phong mạch lạc, rõ ràng, giàu cảm xúc. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nội dung khá đầy đủ, phù hợp chủ đề. - Thông tin chính xác. - Văn phong rõ ràng. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nội dung tương đối đầy đủ. - Thông tin cơ bản chính xác. - Văn phong tạm ổn. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nội dung còn thiếu sót. - Thông tin cơ bản chưa chính xác. - Văn phong chưa tốt. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nội dung nghèo nàn, không phù hợp chủ đề. - Thông tin sai lệch. - Văn phong kém.
Hình thức	<ul style="list-style-type: none"> - Thiết kế đẹp mắt, sáng tạo, ấn tượng. - Bố cục hợp lý, khoa học. - Hình ảnh, màu sắc hài hòa. - Trình bày cẩn thận, tỉ mỉ. 	<ul style="list-style-type: none"> - Thiết kế khá đẹp, bố cục hợp lý. - Hình ảnh, màu sắc ổn. - Trình bày cẩn thận. 	<ul style="list-style-type: none"> - Thiết kế tạm ổn, bố cục rõ ràng. - Hình ảnh, màu sắc chấp nhận được. - Trình bày tương đối cẩn thận. 	<ul style="list-style-type: none"> - Thiết kế đơn giản, bố cục chưa hợp lý. - Hình ảnh, màu sắc chưa tốt. - Trình bày còn cầu thả. 	<ul style="list-style-type: none"> - Thiết kế xấu, bố cục lộn xộn. - Hình ảnh, màu sắc không phù hợp. - Trình bày cầu thả.

Tính sáng tạo	- Ý tưởng độc đáo, mới lạ, mang tính đột phá. - Cách thể hiện sáng tạo, hấp dẫn. - Có nhiều yếu tố bất ngờ, thú vị.	- Ý tưởng khá sáng tạo, cách thể hiện hấp dẫn. - Có một số yếu tố mới lạ	- Ý tưởng có tính sáng tạo nhất định. - Cách thể hiện tạm ổn.	- Ý tưởng đơn giản, thiếu sáng tạo. - Cách thể hiện chưa hấp dẫn.	- Ý tưởng cũ kỹ, nhàm chán. - Cách thể hiện không sáng tạo.
Tinh thần làm việc nhóm	- Phân công công việc rõ ràng, hợp lý. - Phối hợp nhịp nhàng, hiệu quả. - Tinh thần trách nhiệm cao, chủ động. - Đóng góp ý kiến tích cực.	- Phân công công việc khá rõ ràng. - Phối hợp khá tốt. - Tinh thần trách nhiệm tốt. - Đóng góp ý kiến.	- Phân công công việc tạm ổn. - Phối hợp tương đối tốt. - Tinh thần trách nhiệm tương đối. - Có đóng góp ý kiến.	- Phân công công việc chưa rõ ràng. - Phối hợp chưa tốt. - Tinh thần trách nhiệm chưa cao. - Ít đóng góp ý kiến.	- Không có sự phân công công việc. - Phối hợp kém. - Thiếu tinh thần trách nhiệm. - Không đóng góp ý kiến.
Thời gian nộp	- Nộp đúng hạn hoặc sớm hơn.	- Nộp đúng hạn.	- Nộp muộn không quá 1 ngày.	- Nộp muộn 2-3 ngày.	- Nộp muộn quá 3 ngày hoặc không nộp.

Khen thưởng

Khen thưởng những nhóm và cá nhân có đóng góp xuất sắc.

Tạo động lực cho học sinh tiếp tục tham gia các hoạt động sáng tạo khác.

Rút kinh nghiệm

Tìm ra những điểm mạnh, điểm yếu trong quá trình thực hiện tập san

Đề xuất các giải pháp để nâng cao chất lượng tập san trong những lần sau.

Ứng dụng công nghệ thông tin, tham gia vào quá trình chuyển đổi số trong giáo dục thông qua xây dựng tập san

Hướng dẫn học sinh sử dụng các công cụ, phần mềm, nền tảng trực tuyến để thiết kế tập san: Canva, Photoshop, PowerPoint giúp đẩy nhanh và lan rộng quá trình chuyển đổi số.

Tác giả đề tài
GVBM Lịch sử & Địa lí

Đỗ Thị Huệ